

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

VIIVI RANNE

Mietityttääkö lastensuojelu?

Opas lastensuojelusta varhaiskasvatuksen
ammattilaisille

SOSIAALIALA

2020

Tekijä Ranne, Viivi	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Kuukausi Vuosi 06/2020
	Sivumäärä 29	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Mietityttääkö lastensuojelu? Opas lastensuojelusta varhaiskasvatuksen ammattilaisille		
Tutkinto-ohjelma Sosionomi AMK		
<p>Varhaiskasvatus on osa ehkäisevää lastensuojelua. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteinen päämäärä on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen. Olen opinnäytetyönäni tehnyt Rauman kaupungin varhaiskasvatuksen ammattilaisten avuksi lastensuojelusta kertovan oppaan. Lähiyhteistyökumppaninani on toiminut Kaivopuiston päiväkotinäyttely. Opas valmistui vuonna 2020 kesäkuussa. Oppaasta löytyy tärkeimmät tiedot lastensuojelusta, kuten lastensuojeluilmoituksen tekemisestä, lastensuojeluprosessista, salassapitovelvollisuudesta ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa. Varhaiskasvatuksen ammattilainen voi oppaan tuella vahvistaa lastensuojelun tietämystä ja huolen herätessä tukea paremmin vanhempia hakemaan apua. Antamalla vanhemmille tietoa lastensuojelusta ja poistamalla huostaanoton pelkoa, madaltaa se kynnystä ottaa yhteyttä sosiaalitoimeen.</p> <p>Tarve oppaan tekemiseen lähti ensisijaisesti oman varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun työhistoriani kautta. Toteutin oppaan käyttämällä pääasiassa ammatillista opinnoista saatua tietoa. Täydennän sitä omalla kokemuksellani ja keskustelemalla yhteistyökumppanin kanssa aiheesta. Opinnäytetyössä tarkastelen myös oppaan tekemiseen käytettyjä keskeisiä termejä, kuten lastensuojelulakia, moniammatillisuutta ja varhaista puuttumista. Opinnäytetyön teoreettinen osuus pohjautuu lapsen edun tarkasteluun, lastensuojelun kokonaisuuteen ja varhaiskasvatuksen asemaan ehkäisevänä toimijana. Yhteistyön tärkeys on myös osa ammattilaisen ja vanhempien välistä suhdetta, jota käydään teoreettisesti läpi opinnäytetyössäni.</p> <p>Opas on tiivis, selkeä ja kuvaa varhaiskasvatuksen ammattilaisen kannalta tärkeimpiä asioita lastensuojelusta. Se voi toimia tietopakettina varhaiskasvatuksen ammattilaiselle tai sen voi ottaa mukaan keskustelutilanteeseen ja antaa vanhemmalle selattavaksi. Näin voidaan käydä läpi kysymyksiä, joita kumpuaa aiheesta. Oppaassa olen kirjoittanut niin, että vanhempi saa myös käsityksen nykyisestä lastensuojelusta ja sen ehkäisevästä tarkoituksesta. Opasta voi hyödyntää tarvittaessa myös muihin kasvatusympäristöihin.</p>		
Lasten suojeleminen, varhaiskasvatus, moniammatillinen yhteistyö, varhainen puuttuminen, lastensuojelulaki, varhaiskasvatuslaki		

Author Ranne, Viivi	Type of Publication Bachelor's thesis	Date Month Year: 06/2020
	Number of pages 29	Language of publication: Finnish
Title of publication Thinking of child protection services? A guide about child protection for early childhood education professionals		
Degree programme Satakunta university of applied sciences, the degree programme of social services		
<p>Early childhood education is a part of preventing child protection. If we need to think about what is mutual between early childhood education and child protection, it is advancing child's comprehensive wellbeing. In this thesis I have made a guide for Rauma city which can be used as a tool for professionals in early childhood education. They now have a tool that will help discussing the subject about child protection. The guide was completed in May 2020 and it contains information about filing a child protection notification, child welfare act, child protection process, confidentiality and co-operation with child welfare professionals. If the professionals get the feeling of concern, they can help parents to get support for their everyday life. The guide contains the information to help professionals in this task. Giving parents more information about child protection lowers the threshold of them contacting to the child welfare professionals.</p> <p>My work history in kindergarten and child protection was the prime reason I felt a need to make this kind of guide. Mostly I used my professional knowledge from my studies. I also used my own work experience and conversations with my work life associate. In my thesis I discussed terms that were important when making the guide in example child welfare act, multiprofessional co-operation and early intervention. The theoretic ground of my thesis is based on inspecting the child's interests, the entirety of child protection and early childhood education as a preventive agent. Cooperation with parents is also a part of the relationship between professionals and parents, which is also theoretically went through in my thesis.</p> <p>The guide is compact, clear and it represents important parts of child protection from the early childhood education professionals point of view. The guide can be used as an information packet or taken into a conversation with parents and let them look at it. Parents will have an opportunity to ask questions that arise from the subject. I have written the guide so that the parents will get the idea of present child protection and its real preventive idea. The guide can also be used in other environments if needed.</p>		
Protecting children, early childhood education, multiprofessional co-operation, early intervention, child welfare act		

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	5
2. LASTENSUOJELU	6
2.1 Lastensuojelulaki	6
2.2 Lastensuojeluilmoitus	7
2.3 Ehkäisevä lastensuojelu – sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut	9
2.4 Lastensuojelun avohuolto	10
2.5 Huostaanotto ja lastensuojelun sijaishuolto	11
3. VARHAISKASVATUS EHKÄISEVÄNÄ PALVELUNA	12
3.1 Varhaiskasvatuksen perustehtävä	12
3.2 Kasvatusyhteistyö	13
3.3 Varhaiskasvatussuunnitelma	14
3.4 Varhainen puuttuminen varhaiskasvatuksessa	15
3.5 Huolen puheeksi ottaminen	16
4. MONIAMMATILLISUUS JA YHTEISTYÖ	18
4.1 Moniammatillisuuden merkitys	18
4.2 Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyö	19
4.3 Salassapitovelvollisuus	20
5. OPPAAN TOTEUTUS	21
5.1 Opinnäytetyön tehtävä	21
5.2 Yhteistyökumppani	22
5.3 Toiminnallinen opinnäytetyö	22
5.3.1 Yhteistyökumppanin arvio oppaasta	25
6. POHDINTA	25

LÄHTEET

1. JOHDANTO

Alle 6 -vuotiaalle yksi elämän keskeisistä kasvuympäristöistä on varhaiskasvatus. Lapselle varhaiskasvatus on oma ”työpaikka”, missä opitaan, leikitään ja osallistutaan turvallisten aikuisten kanssa erilaisiin aktiviteetteihin, tehdään hiekkakakkuja ja ihmetellään muurahaisten elämää. Välillä jopa kompastutaan ja taas nouseaan ylös. Varhaiskasvatuksen ammattilainen taas havainnoi lapsen leikin ja päivittäisen yhdessäolon avulla lapsen kehitystä ja kasvua. Ammattilainen havainnoi kokonaisvaltaisesti lasta ja vastaan voi myös tulla perheen tarvetta tukeen ja apuun muilta sosiaalihuollon palveluilta.

Tein kehittämistyönä oppaan lastensuojelusta varhaiskasvatuksen ammattilaisille. Olen työskennellyt sekä varhaiskasvatuksessa että lastensuojelussa, mikä herätti kiinnostukseni näiden alojen moniammatilliseen yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksen ammattilaisena on tärkeää tukea vanhempia kasvatustyössään ja vanhemman sitä tarvittaessa myös osata ohjata avun piiriin. Aloitin oman ammatillisen urani varhaiskasvatuksen parissa ja tein töitä sijaisena erilaisissa kohteissa. Sen jälkeen, kun omat sosiaalialan opinnot etenivät, sain harjoittelujen kautta työtä lastensuojelusta. Työskennellessäni lopulta vuorotellen eri puolilla, huomasin varhaiskasvatuksessa olevan tarpeen kehittää lastensuojelun tietämystä.

Alallamme tarvitaan ihmisten ymmärtämisen taitoa, vuorovaikutustaitoa ja mikä tärkeintä, tietämystä muista saman alan tehtävistä. Jälkeenpäin olen miettinyt, kuinka monta keskustelua tai tilannetta olisi voinut mennä eri tavalla, jos olisin tiennyt silloin esimerkiksi lastensuojelusta. Työskentelin kolikon kahdella eri puolella ja aloin ymmärtämään, kuinka tärkeää näiden kahden yhteistyön kehittäminen on. Usein lastensuojelusta puhuttaessa kuulee vain korjaavasta puolesta ja unohdetaan, että esimerkiksi varhaiskasvatus luetaan myös osaksi lastensuojelun avohuollon tukitoimia. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 7 luku 36§).

Varhaiskasvatuksessa sydäntä lämmittävää on ne rikkaat hetket, kun lapsi luottaa aikuiseen. Tulee syliin istumaan, haluaa ja myös kiukuttelee tai tulee hakemaan lohtua, kun jotain on tapahtunut. Nämä hetket ovat myös niitä, jotka muistuttavat minua siitä, kuinka tärkeä rooli varhaiskasvatuksella onkaan lastensuojelun ehkäisevänä palveluna. Varhaiskasvatuksen ammattilainen on alle 6 - vuotiaille lapsille kasvattamisen lisäksi vielä tärkeä linkki vanhempien ja lastensuojelun ammattilaisten välillä. Huomasin, että molempien alojen tietämys oli itselleni vain etu ja se auttoi kehittymään ammattilaisena. Ammattilaisten saumaton yhteistyö on yksi tapa valvoa, että lapsen etu toteutuu. Toivon tekemäni oppaan edistävän työntekijän mahdollisuuksia olla yhteydessä lastensuojelun työntekijöihin tai antavan apua keskustelutilanteisiin vanhemman kanssa. Näin varhaiskasvatuksen ammattilaiset vahvistavat omaa asemaansa ehkäisevänä toimijana ja vanhempien tukijana. Tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen ammattilainen voi olla se silta, joka auttaa lapsen ja perheen avun piiriin.

2. LASTENSUOJELU

2.1 Lastensuojelulaki

Lastensuojelulain tarkoituksena on varmistaa, että lasten oikeudet toteutuvat. Jokaisella lapsella on oikeus kasvaa ja kehittyä turvallisessa kasvuympäristössä. (Räty 2019, 2). Lapsen oikeuksista säädetään Suomen perustuslaissa ja lasten suojeleminen perustuu myös YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Nämä velvoittavat, että asettamme lapsen edun etusijalle.

Lastensuojelulaki on sosiaalihuollon erityislaki ja lastensuojelun piiriin kuuluu lapsi ja perhekohtainen lastensuojelu. Lapsen edun varmistaminen ja hyvinvoinnin takaaminen ovat lastensuojelulain ensisijainen tavoite. Kokonaisuudessaan lastensuojeluun kuuluvat avohuollon tukitoimet, ehkäisevä lastensuojelu, kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto ja jälkihuolto. (Ojanen, Ritmala, Sivén, Viuhunen & Vilén 2013, 36.) Usein lastensuojelu samaistetaan suoraan huostaanottoon, vaikka nykyään lasten-

suojelulaki korostaa enemmän ehkäiseviä toimia ja avohuollon palvelujen tukea. (Taskinen 2010, 5). Vanhemmilla/hoitajilla on ensisijainen vastuu pitää huolta lapsesta, mutta laissa korostetaan myös ammattilaisten vastuuta antaa tukea vanhemmille, lapsen hyvä kasvun ja kehityksen takaamiseksi. (lastensuojelulaki luku 1 2§.)

Lastensuojelulaki ohjaa tarkasti ammattilaisten toimintaa ja varmistaa, että lapset ja vanhemmat tulevat kuulluksi. Ammatillisilla on velvollisuus puuttua tilanteisiin, joissa he huomaavat puutteita lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin liittyen. Tällaisissa tilanteissa lastensuojelulaki kuitenkin velvoittaa, että ammattilainen arvioi aina yksilöllisesti jokaisen tilanteen ja puuttuu siihen niin vähän, kuin on mahdollista. Kun puututaan perheen yksityisyyteen, rikotaan tällöin lapsen ja vanhempien itsemääräämisoikeutta. (Räty 2019, 3.) Erityisesti lapsen mielipiteet täytyy selvittää ja ottaa huomioon ikätason mukaisesti, kun tehdään lastensuojelun tarpeen arviointia tai muita lapsen elämään liittyviä päätöksiä (lastensuojelulaki luku 4 20§).

2.2 Lastensuojeluilmoitus

Lastensuojeluilmoituksia tehtiin vuonna 2018 145 880 kappaletta. Ilmoitusmäärä on vuonna 2018 noussut 5%. (Kuoppala, Forsell & Säkkinen 2019, 1). Ihmisten tietoisuus ilmoitusten tekemisestä on parantunut, ja ymmärrys siitä, että ilmoituksen tekeminen auttaa lapsen tilannetta, on kasvanut. Lastensuojelun tarve syntyy usein monen eri tekijän summana. (Taskinen 2010, 8). Jokaiselle meistä voi tulla vastaan haasteita, jotka vaikuttavat kykyymme hoitaa jokapäiväisiä asioita. Se on luonnollista ja jokainen selviää eri tavoin. Tärkeintä on muistaa, että asioiden kanssa ei tarvitse olla yksin. Avun pyytäminen voi olla vaikeaa, minkä vuoksi hyvä löytyä niitä, jotka sitä tarjoavat. Kukaan voi tehdä lastensuojeluilmoituksen, mutta lastensuojelulaissa on määritelty useita tahoja, joilla on velvollisuus sen tekemiseen. Näitä tahoja ovat esimerkiksi erilaiset sosiaali- ja terveysalat, poliisitoimi, palo- ja pelastustoimi sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjät. (Taskinen 2010, 50; Lastensuojelulaki 5 luku 25§).

Lapsen eri kasvatusympäristöillä on tärkeä rooli havainnoida lasten käytöstä ja reagoida, jos joku huolettua. Huolen siis herätessä on tärkeää muistaa velvollisuus lasten-

suojeluilmoituksen tekemisestä, jolloin salassapitosäännös ei myöskään pidättele. Varhaiskasvatuksen ammattilainen voi huomata lapsessa asioita, jotka herättävät huolta. Niitä voivat olla esimerkiksi lapsen huolenpitoon liittyvät puutteet, epäily pahoinpitelystä, huoltajan päihteidenkäyttö tai lapsen oma käytös. Jos ei ammattilaisena ole varma lastensuojeluilmoituksen tekemisestä, kannattaa puhua asiasta oman johtajan kanssa, tai kysyä neuvoa lastensuojelusta, kertomatta lapsen nimeä. Tärkeintä on kuitenkin pitää kynnyksellä ilmoituksen tekemiseen pienenä. Soittamalla konsultaatiopuhelun lastensuojelun työntekijöille epäselvissä tilanteissa voi antaa sen viimeisen varmistuksen, että on hyvä tehdä lastensuojeluilmoitus. (Räty 2019, 211; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016, 78.)

Varhaiskasvatuksen ammattilaiselle on kaksi eri vaihtoehtoa, lapsen ja perheen tilanteesta ilmoittamiseen: lastensuojeluilmoitus tai yhdessä vanhemman kanssa tehty yhteydenotto/selvityspyyntö sosiaalihuoltoon. Hyvien suhteiden ja yhteistyön säilyttäminen vanhempien kanssa on tärkeää, minkä myötä alustava keskusteleminen ilmoituksen tekemisestä tai yhteydenotosta takaa paremman yhteistyön jatkuvuuden. Kun tekemisestä keskustellaan, luo se avoimuutta ja sitä kautta vahvistaa yhteistyön tekemistä. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen on myös hyvä kertoa omasta ilmoitusvelvollisuudestaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016, 78.)

Yhteydenotto yhdessä vanhempien kanssa tapahtuu yleensä silloin, kun vanhemmat itse kokevat avun tarvetta. Ilmoitus tehdään kunnan sosiaalihuoltoon, joka yleensä on sosiaalivirasto. Ilmoituksen voi tehdä postittamalla, käymällä paikan päällä tai puhelimitse. Tarkoituksena kuitenkin on olla avoin vanhemmille ja pystyä ilmoituksesta huolimatta lapsen hyvään hoitoon ja kasvatukseen. Lain mukaan edellytetään, että yhteydenotto tehdään viipymättä ja ilmoitusvelvollinen ammattilainen kertoo yhteydenotonsyyt. Tilanteessa kuitenkin täytyy ammattilaisen päättää vaihtoehdoista toinen. Vanhempien kanssa tehty yhteydenotto täytyy tehdä viipymättä, mikäli siihen ei ole aikaa, täytyy ammattilaisen tehdä lastensuojeluilmoitus. (Taskinen 2010, 47-52; Lastensuojelulaki luku 5 25a§.)

Lastensuojelun toimenpiteistä ihmisille tutuin on huostaanotto. Toisin kuin ajatellaan, lastensuojeluilmoituksen tekeminen ei tarkoita suoraa huostaanottoa. Lastensuojeluilmoitus on huolen ilmoittamista lapsen voinnista tai tilanteesta. Ilmoituksen jälkeen

alkaa sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi, jossa samanaikaisesti arvioidaan lastensuojelun tarve. (Lastensuojelulaki luku 5 26§; Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 luku 4 36§). Palvelutarpeen arvioinnin aikana perhe ei ole vielä lastensuojelun asiakkaana, vaan selvitys tehdään sosiaalihuoltolain perusteella.

2.3 Ehkäisevä lastensuojelu – sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut

Kaikki erityinen tuki, jota lapset ja perheet saavat ilman lastensuojelun asiakkuutta voidaan määritellä ehkäiseväksi lastensuojeluksi (Taskinen 2010, 32). Ehkäisevä lastensuojelu koskee kaikkia yhteiskuntamme lapsia. Tukea voidaan antaa lapsille esimerkiksi varhaiskasvatuksessa, äitiys- ja lastenneuvolassa, harrastuksessa tai muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Lastensuojelulaki 3 luku 3a§).

Sosiaalihuoltolaki on yksi ehkäisevän työn perusta ja sen pyrkimyksenä on kaikkien ihmisten kokonaisvaltainen hyvinvointi. Kokonaisvaltaista hyvinvointia edistetään, kun taataan laadukkaat sosiaalipalvelut ja kehitetään eri toimialojen yhteistyötä. (Räty 2019, 23). Ehkäisevässä lastensuojelutyössä haasteena on sen moniulotteisuus ja tiedonsaannin vaikeus. Tämän myötä täytyy edellyttää ehkäisevältä työltä vahvaa organisointia ja suunnittelua. Suomalaisen yhteiskunnan sosiaali- ja terveydenhuolto on omaa laatuaan, mutta esimerkiksi yhteistyön puute voi johtaa siihen, ettei se palvele ihmisten tarpeita tarpeeksi hyvin. Kun panostetaan ehkäisevään työhön varhaisella puuttumisella ja ammattilaisten hyvällä yhteistyöllä, niin varmistetaan myös perheen tilanteet tarpeeksi ajoissa, ennen kuin puhutaan huostaanotosta. (Räty 2019, 24.)

Ehkäisevässä lastensuojelussa havaitaan ja ennakoitaan perheiden tilanteita tarpeeksi varhain. Perheen arkeen voi satunnaisesti vaikuttaa erinäiset kriisit, kuten avioerot, jolloin voi esiintyä hetkellisesti tuen tarvetta. Mitä aikaisemmassa vaiheessa huomataan tuen tarve sitä paremmin, voidaan vaikuttaa ehkäisevästi ongelmien syntymisen tai pahenemiseen. (Räty 2019, 5; Lastensuojelun keskusliiton www-sivut, n.d.). Tällöin voidaan eri lapsi- ja perhepalveluissa auttaa sosiaalihuoltolain mukaisesti arjen tukemisessa, sekä havaita aikaisessa vaiheessa, jos perhe tarvitseekin vahvempaa tukea.

Sosiaali- ja terveysalan palvelut, jotka toimivat jo oman perustehtävänsä mukaisesti, sisältyvät ehkäisevään lastensuojeluun. Esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelma tukee ehkäisevästi lapsen kasvua ja kehitystä. Suunnitelma päivitetään vähintään vuosittain, jolloin voidaan tarkistaa lapsen mahdollinen tuen tarve. Lapsen vanhempi voi kertoa keskustelussa varhaiskasvatuksen ammattilaiselle omasta jaksamattomuudestaan ja arjen askareiden hoitamisen olevan haastavaa. Asiat eivät vielä ole liian pitkällä tai lastensuojeluilmoitukseen ei ole tarvetta. Tilanteessa kuitenkin ammattilaisen kuuluu neuvoa ja ohjata, että vanhemmalla on oikeus sosiaalihuoltolain mukaisesti saada tukea ennen kuin asiat pahenevat. Tuen tarpeen havaitseminen on ensisijaisen tärkeää ja ongelmien syntymistä voidaan ehkäistä, kun kaikille tarkoitettut palvelut tukevat lasten kasvatusta. (Sosiaalihuoltolaki luku 2 6§; Rätty 2019, 26; Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinnin tutkimuskeskus 2019)

2.4 Lastensuojelun avohuolto

Lastensuojelulain mukaan, kun todetaan tarve lastensuojelulle, on ryhdyttävä välittömästi tarjoamaan avohuollon tukitoimia perheelle. Lastensuojelun avohuollon palvelut ovat perheelle vapaaehtoisia. Tukitoimien tarkoituksena on vahvistaa vanhempien kasvatustaitoja ja olla lapsen kasvun sekä kehityksen tukena (Lastensuojelulaki luku 7 34§.) Lastensuojelun tarpeen arvioinnin jälkeen tehdään asiakassuunnitelma, jossa mietitään yhdessä palveluja, jotka olisivat tilanteeseen avuksi. (Taskinen 2010, 57). Avohuollon tukitoimena voidaan oikeastaan käyttää mitä vain sosiaalihuoltolain, lastensuojelulain, varhaiskasvatustuksen tai toimeentulotukilain mukaista palvelua, joka auttaa lapsen ja perheen tilanteen ratkaisemiseen. (Rätty 2019, 322.)

Varhaiskasvatus voi siis esimerkiksi toimia avohuollon tukitoimena, jos sen koetaan olevan tarpeellista. Jokainen tilanne perheessä on yksilöllinen ja sosiaalityöntekijä arvioi, mitkä palvelut sopivat parhaiten tukemaan perheen tilannetta. (Lastensuojelulaki luku 7 34§). Perheitä on monenlaisia ja joillakin voi olla esimerkiksi haasteita jokapäiväisestä elämästä selviämiseen. Varhaiskasvatus voi toimia siis todella tärkeänä tukena erilaisissa tilanteissa. Varhaiskasvatus esimerkiksi tukee lapsen päivittäistä rytmiä, säännöllisiä ruoka-aikoja, leikkiä ja tunnetaitojen oppimista. Vanhemmat myös tapaavat kasvatuksen ammattilaisia esimerkiksi lasta tuottaessa tai haettaessa, jolloin

he voivat toimia kuuntelevana korvana tai tukena kasvatuksessa. (Ojanen, Ritmala, Sivén, Viuhunen & Vilén 2013, 296-299)

Lapsi voi olla jo varhaiskasvatuksen piirissä ennen avohuollon tukitoimien aloittamista. Sosiaaliviranomaisen, joka arvioi avohuollon tukitoimien tarvetta, olisi hyvä siis olla myös yhteydessä asian tiimoilta lapsen varhaiskasvatuspaikkaan. Varhaiskasvatuksen ammattilainen voi jo olla tietoinen joistakin tukitoimista, mutta yhteistyön tekeminen kuitenkin varmistaisi, että lapsi ja perhe saa laajaa, monipuolista tukea. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen olisi hyvä tietää tarkemmin, millainen avun tarve lapsella ja vanhemmillä on. Näin ammattilainen pystyy paremmin kohdistamaan kasvatuksellisesti antamansa tuen lapselle ja vanhemmille. Mahdollisesti myös olemaan tärkeä osa palvelujen kokonaisuutta ja ehkäisemään tilanteen suurenemista. (Paavola ym. 2010, 20.)

2.5 Huostaanotto ja lastensuojelun sijaishuolto

Lastensuojelussa on toimittava mahdollisimman hienovaraisesti ja perheiden elämään pyritään puuttumaan mahdollisimman vähän, varmistaen kuitenkin lapsen edun toteutuminen. Puhutaan ns. hienovaraisuusperiaatteesta (Lastensuojelulaki luku 1 4§). Tietyssä vaiheessa, kun perhettä on autettu eri tavoin ja lapsen tilanne pysyy edelleen huolestuttavana, pitää pohtia huostaanoton tarvetta. Jokainen ammattilainen tiedostaa perheen olevan lapselle tärkein asia maailmassa. Kuka tällöin siis haluaisi kevyin perustein sijoittaa lapsen muualle?

Huostaanotto on käytettävissä olevista keinoista viimesijainen. Vastaaan voi tulla tilanteita, joissa lapsen hyvinvoinnin suojelemiseksi, se on kuitenkin välttämätön toimenpide. Huostaanottoon kuitenkin vaaditaan lapsen kasvua ja kehitystä uhkaavia asioita, kuten vanhempien päihdeongelmat, jatkuva lapsen syyllistäminen tai huolenpidossa näkyviä puutteita. Kasvatuksellisten puutteiden sijaan myös lapsi itse voi vaarantaa kasvuaan ja kehitystään esimerkiksi satuttamalla itseään, toimimalla aggressiivisesti tai muilla huolestuttavilla tavoilla. Näiden lisäksi huostaanottoon ryhdytään, jos avohuollon tukitoimia on monipuolisesti ja laajasti kokeiltu, mutta eivät enää ole riittäviä auttamaan tilanteeseen. (Räty 2019, 365-367; Taskinen 2010, 89.)

Lapsen huostaanottopäätöksen valmistuttua, hän siirtyy sijaishuoltoon. Lapsi voidaan sijoittaa sijaisperheeseen, ammatilliseen sijaisperheeseen tai lastensuojelulaitokseen. Sijaisperheenä voi toimia myös sukulaisperhe. Sijoituksessa on otettava huomioon jokainen lapsi yksilöllisesti ja tärkeää on vaalia lapsen perhesuhteiden pysyvyyttä. Sijoitetun lapsen elämä muuttuu, kun lapsi muuttaa uuteen paikkaan ja ympärillä on uusia aikuisia. (Taskinen 2010, 124-125.)

Varhaiskasvatusikäiselle lapselle on tärkeää, että varhaiskasvatuspaikka pysyy myös samana, jos vain mahdollista. Se toimii tärkeänä rutiinien ylläpitäjänä ja näyttäytyy yhtenä turvapaikkana, jossa samat aikuiset pysyvät mukana arjessa kodin vaihtuessa. Lapsella voi olla mahdollisesti sijoituksen aikana kaksi kotia esimerkiksi sijaisperhe ja biologinen perhe. Muutokset lapsen elämässä ovat suuria ja ne voivat vaikuttaa lapsen käyttökseen. Lapsi voi olla traumatisoitunut tilanteesta perheessä ja sijoituksesta toiseen paikkaan ja sen myötä reagoida tilanteeseen vahvoin tunnereaktioin tai vetäytymällä. Nämä ovat tärkeitä hetkiä, jolloin varhaiskasvatuksen ammattilainen on lapsen kehityksen tukena ja apuna asioiden käsittelemisessä. (Välivaara 2010, 2.)

3. VARHAISKASVATUS EHKÄISEVÄNÄ PALVELUNA

3.1 Varhaiskasvatuksen perustehtävä

Varhaiskasvatus on lapselle ajankohtaista esimerkiksi, kun vanhemmat palaavat vanhempainvapaalta työelämään. Varhaiskasvatus alle 6-vuotiaille järjestettävää suunnitelmallista hoitoa ja kasvatusta opetuksellisella painotuksella. (Helenius & Lumme-lahti 2018, 13). Varhaiskasvatusta järjestetään eri toimintamuodoissa, kuten päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta. Sitä voivat tarjota kunnat, yksityiset- ja kolmannen sektorin toimijat. (Opetushallitus 2020).

Perustehtävänä varhaiskasvatuksessa on edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä. Osa ehkäisevää lastensuojelua on, kun varhaiskasvatus toteuttaa omaa perustehtäväänsä. (varhaiskasvatuslaki luku 1 3§.) Lasten hyvinvoinnin

edistäminen ei kuitenkaan aina tarvitse isoja asioita vaan ehkäisevää työtä voivat arhaiskasvatuksessa olla päivärutiinit, säännöt, leikkiminen, lasten havainnointi ja vanhempien kohtaaminen.

3.2 Kasvatusyhteistyö

Varhaiskasvatuslaissa todetaan, että yhtenä tavoitteena on lapsen vanhemman/huoltajan tukeminen kasvatustyössä. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 1 luku 3§). Vanhemmalle voi tulla eteen monia kysymyksiä ja huolia esimerkiksi kasvattamiseen tai lapseen liittyen. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen tulee pyrkiä hyvään yhteistyöhön ja olemaan vanhemman tukena kasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen ammattilainen kuuntelee ja voi tarpeen mukaan neuvoa sekä ohjata, jos vanhempi kaipaa apua. (Räty 2019, 26; Ojanen, Ritmala, Sivén, Viuhunen & Vilén 2013, 299).

Kasvatuskumppanuus termi on ensimmäisen kerran vuonna 2002 kirjattu varhaiskasvatuksen valtakunnallisiin linjauksiin. Terminä kasvatuskumppanuuden tilalla käytetään nykyään kasvatusyhteistyötä (varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34). Se on vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä lapsen kasvattamisessa ja vastavuoroista keskustelua. (Mahkonen 2018, 74). Huoltaja on lapsen pääkasvattaja, mutta työntekijällä on ammatillinen tietous lapsen kasvusta ja kehityksestä. Nämä yhdistämällä ja keskustelemalla asioista vanhempien kanssa edistävät lapsen kasvua ja kehitystä. (Kekkonen 2012, 22.)

Yhteistyö tapahtuu usein mitä tavallisimmissa tilanteissa vanhempien kanssa, kuten lapsen haku- ja tuonti tilanteissa. Ne ovat pieniä hetkiä, jolloin vanhemmille kerrotaan, miten lapsen päivä on sujunut. Keskusteluiden tärkeys on kuitenkin suuri, koska ne hetket ovat myös niitä, jolloin yhteistyö vahvistuu. Vanhempien on tärkeä tuntea, että heitä kunnioitetaan ja heidän on helppoa puhua varhaiskasvatuksen ammattilaiselle. Kaikki yhteistyö, mitä vanhempien kanssa tehdään vahvistaa ja luo pohjaa lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin takaamiselle. Keskusteluiden lisäksi esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman läpikäyminen, vanhempainillat ja vanhempien ottaminen mukaan toiminnan suunnitteluun vahvistavat vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten välistä suhdetta. (Helenius & Lummelahti 2018, 22).

3.3 Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitaan, että varhaiskasvatus on osa koulutusjärjestelmäämme ja se tukee lapsen kotikasvatuksen ohella lapsen hyvinvointia, kasvua ja kehitystä. Kasvatustyön pitää olla suunnitelmallista ja organisoitua, jotta voidaan taata lapsille hyvät edellytykset elämään.

Valtakunnallisesti varhaiskasvatusta ohjaa ja sitoo opetushallituksen laatimat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Ne antavat suunnan varhaiskasvatukselle ja edistävät sen laadukasta ja yhdenvertaista järjestämistä. (varhaiskasvatuslaki luku 5 21§.) Suunnitelmaan on asetettu monenlaisia tavoitteita ja ne voidaan jakaa viiteen eri osa-alueeseen: Ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, tieto- ja viestintäteknologian osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. (Helenius & Lummelahti 2018, 24; varhaiskasvatuslaki luku 1 3§.) Varhaiskasvatuksessa nämä tavoitteet näkyvät arjessa ja kehittävät lapsen osaamista monipuolisesti. Laaja-alainen oppiminen varhaiskasvatuksesta lähtien edistää kasvuamme yksilöinä ja yhteisön jäseninä. (varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 24).

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma antaa raamit siitä, mitä varhaiskasvatuksessa pitää painottaa ja sen mukaan jokainen kunta tekee oman paikallisen varhaiskasvatussuunnitelmansa. Näin pyritään varmistamaan kaikkien varhaiskasvatuksen yksiköiden yhdenvertaisuus ja toiminnan suunnitelmallisuus. Jokaisella kunnalla voi olla omia erityispiirteitä tai painotuksia, jotka ilmaistaan suunnitelmassa. Suunnitelmaa laaditaan moniammatillisessa yhteistyössä ja myös vanhemmat sekä lapset voivat osallistua sen kehittämiseen. (varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 9.)

Valtakunnallisen ja paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi varhaiskasvatuksessa keskitytään lapsen yksilölliseen kasvuun ja kehitykseen tekemällä jokaiselle henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma eli ”vasu” tehdään yhdessä vanhempien ja lapsen kanssa. Suunnitelmaan kirjataan lapsen tavoitteita, tuen tarve, tukitoimenpiteitä ja miten ne tullaan toteuttamaan. (varhaiskasvatuslaki luku 5 23§.) Jokainen lapsi kehittyy omalla tahdillaan ja varhaiskasvatuksen ammattilaisen tehtävä on havainnoida näitä eri vaiheita. Alle 6 –

vuotiailla tärkeitä kehityksen vaiheita ovat esimerkiksi kuivaksi oppiminen, vuorovaikutustaidot tai hieno -ja karkeamotoriikan kehittyminen. (Ojanen, Ritmala, Sivén, Viuhunen & Vilén 2013, 130.) Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa keskustellaan vanhempien kanssa näistä vaiheista ja luodaan kehityksen tukemiseksi yhteisiä suunnitelmia kodin ja varhaiskasvatuksen välille. Varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään vähintään vuoden välein ja tarvittaessa useammin. (varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 10).

Hyvin suunniteltu toiminta valtakunnallisista linjauksista yksilölliseen suunnitelmaan edistää ja vahvistaa varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumista, ja varhaiskasvatusta ehkäisevän lastensuojelun toteuttajana. Yhteiskunnan tekemät linjaukset rakentavat raamit varhaiskasvatuksen ammattilaisten toiminnalle. Sen jälkeen on yksittäisten ammattilaisten vastuulla luoda lapsille paikka, jossa kyseiset tavoitteet myös toteutuvat.

3.4 Varhainen puuttuminen varhaiskasvatuksessa

Suomalaisessa yhteiskunnassa on pitkään puhuttu lasten ja nuorten kasvavasta pahoinvoinnista, mikä näkyy ammattilaisille eri kasvatusympäristöissä. Lasten kokemat kriisit perheessä heijastuvat esimerkiksi päiväkoteihin ja kouluihin. Vanhempien ongelmat, kuten työttömyys, alkoholin riskikäyttö tai syrjäytyminen voivat vaikuttaa siihen, että lapsi voi pahoin. (Varpu-projekti – lapselle tukea ajoissa 2005, 3). On havaittu, että esimerkiksi sijoitetuilla lapsilla on muita useammin vanhemmat, joilla on elämässä useita kuormittavia tekijöitä saman aikaisesti. (Ristikari ym. 2018, 125.) Suomessa on pitkään pyritty vaikuttamaan huono-osaisuuden ylisukupolvistumiseen ja tässä varhainen puuttuminen on tärkeässä roolissa. (Vauhkonen, Kallio, Erola 2017, 509).

Varhainen puuttuminen on terminä ristiriitainen. Sanassa ilmentyy varhainen, joka tarkoittaa, että pyritään vaikuttamaan mahdollisimman aikaisin lapsen tilanteeseen. Puuttuminen taas sanana voidaan kokea negatiivissävytteisenä. Puhutaan kuitenkin kokonaisuudesta, jossa tarkoituksena on havaita ongelmat varhain. Tehdään työtä, jolla ke-

hitetään lastemme hyvinvointia ja ehkäistään ongelmia. (Varpu projekti - lapselle tukea ajoissa 2005, 7). Varhainen puuttuminen ja ehkäisevä työ kuvaavat hyvin samaa asiaa. Kuitenkin varhainen puuttuminen kuvaa enemmän ehkäisevän työn ammattikäytäntöä ja toiminnallista puolta. (Puonti ym. 2004, 175).

Varhaisen puuttumisen yksi työmenetelmä ammattilaiselle on huolen heräämisen havainnointi ja huolen ottaminen puheeksi. Kulttuurimme on muuttunut kehittyessään hyvin yksilökeskeiseksi. Huonona puolena kuitenkin nähdään, että ihmiset ovat alkaneet suhtautua muihin välinpitämättömästi. Katsotaan ohi asioita, joihin olisi jokaisen velvollisuus puuttua. Varhaisessa puuttumisessa ja huolen puheeksi ottamisessa on kyse taas siitä, että jokainen kantaa huolta esimerkiksi lapsista. (Varpu projekti - lapselle tukea ajoissa 2005, 3.)

Varhaiskasvatuksella on merkittävä asema toimia varhaisen puuttumisen mallin mukaisesti. Vuonna 2018 varhaiskasvatukseen osallistui 252 216 lasta, joka on tilastokeskuksen mukaan ”74% väestön 1-6 -vuotiaista lapsista” (tilastoraportti varhaiskasvatus 2018 2019, 1). Näin ollen voidaan sanoa, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset tavoittavat monia lapsia ja perheitä, minkä myötä he ovat merkittävässä asemassa lasten hyvinvoinnin vaikuttamiseen varhaisessa vaiheessa. Huoli lapsesta voi herätä esimerkiksi terveyteen tai kehitykseen liittyen. On huomattu, että varhaislapsuudessa koetut haasteet voivat ilmetä vanhemmalla iällä esimerkiksi käytöshäiriönä tai tunnesäätelyn haasteina. (Laajasalo & Pirkola 2012, 28).

3.5 Huolen puheeksi ottaminen

Yhteistyön ja suhteen luominen vanhempiin on ensisijaisen tärkeää, kun aletaan puhua huolesta lapsen hyvinvoinnissa. Vaikeiden aiheiden puheeksi ottaminen varhaiskasvatuksessa on haastavaa, mutta jos asiasta ei puhuta, ei voida myöskään vaikuttaa asioihin tarpeeksi aikaisin. Dialoginen ja kunnioittava puheeksi ottaminen tulevat silloin keskeisiksi aiheiksi. Vahvistamalla keinoja ja opettelemalla kunnioittavan puheeksi ottamisen taitoja, vahvistetaan yhteistyötä vanhempien kanssa. Tärkeää on, että am-

mattilainen tarttuu tilanteeseen varhain, jolloin voidaan estää myös ongelmien kasautuminen sekä toimia ennaltaehkäisevästi. (Varpu projekti - lapselle tukea ajoissa 2005, 7).

Yhteistyön rakentaminen vanhempien kanssa on pitkäjänteistä työtä. Vanhemmuus on monelle arka aihe ja vanhempi voi ottaa huolen puheeksi ottamisen esimerkiksi kriittikkinä itseään kohtaan. Varhaiskasvatuksen ammattilainen voi pelätä, että vaikeasta asiasta keskusteleminen vanhemman kanssa voi vaarantaa yhteistyön. Tämä voi myös joissakin tilanteissa olla täysin totta. Vanhemman luottamus ammattilaiseen voi hetkellisesti olla heikompi. Lapsen parasta ajatellen on kuitenkin parempi, että asia on ilmaistu, jolloin voidaan aloittaa keskustelut tilanteen ratkaisemiseksi. Useimmiten tilanne voi myös kääntyä positiiviseen. Avun pyytäminen voi olla vaikeaa, minkä takia vanhemmille voi tulla myös helpottunut olo siitä, että joku ottaa vihdoinkin asian esille ja tarjoaa tukeaan. (Eriksson & Arnkil 2009, 19.)

Puheeksi ottamisen vaikeutena on määrittää, mikä on liian aikaisin. Tulee pelko siitä, että tunkeudutaan tai häiritään perheen elämää. Hyvien edellytysten antaminen lapselle on työn arvopohjana. (Puonti ym. 2004, 164-165.) Huolen noustessa työntekijä voi luottaa omaan tunteeseen ja tietoon, joka lapsesta jo on. Työntekijän omat havainnot, lapsen tunteminen ja aiemmin opitut asiat auttavat tunnistamaan, onko tarve olla huolissaan lapsen käytöksestä, hyvinvoinnista tai tilanteesta. (Eriksson & Arnkil 2009, 21). Puheeksi ottamisessa ei ole tarkoituksena, että työntekijä päättää miten asiat ovat. Keskustelussa tärkeää on tuoda esille oma huoli ja yhdistää voimavarat perheen tilanteen auttamiseksi. Tehdä yhdessä ja jatkaa yhteistyötä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2016, 27).

Ennen asiasta keskustelemista ammattilaisen kannattaa pohtia, mistä on huolissaan ja mitä tapahtuu, jos asiasta ei keskustele vanhempien kanssa. On tärkeää miettiä omaa huoltaan ja sen konkreettisuutta. Onko lapsi esimerkiksi poissa paljon hoidosta tai unohtelevatko vanhemmat hakea hänet? Huolesta kannattaa keskustella myös oman johtajan tai tiimin kanssa. Se voi auttaa asian rakentumisessa ja yksin ei asiaa kannata vatvoa. (Eriksson & Arnkil 2009, 13.)

Kun päädytään keskusteluun vanhempien kanssa, kannattaa sitä ennen tehdä esimerkiksi mielikuvaharjoituksia keskustelusta. Miten aiot asiasta kertoa tai miten luulet heidän reagoivan? Keskustelutilanteessa on hyvä muistaa, että vanhemmat haluavat kokea tulevansa kuulluksi. Tärkeää on kertoa asiasta avoimesti, mutta myös muistaa antaa tilaa vanhemmalle kertoa oma näkökantansa. Läpikäytäviä asioita voi olla monia, minkä takia voi myös pilkkoa keskusteluja moneen eri osaan. Näin ei vanhemmille tule oloa siitä, että hyökätään ja he saavat pohtia asioita kotona rauhassa. Keskustelun toisella osapuolella voi olla omat ennakkoajatukset, huolet tai odotukset. Tärkeintä on ottaa tilanne askel kerrallaan. (Eriksson & Arnkil 2009, 23-24; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016, 16.)

4. MONIAMMATILLISUUS JA YHTEISTYÖ

4.1 Moniammatillisuuden merkitys

Moniammatillisuudesta voidaan käyttää montaa eri termiä. Sillä tarkoitetaan yhteistyötä, jaettua asiantuntijuutta tai ammattilaisten yhteistoimijuutta. Toisinaan asiakkaat tarvitsevat laajan ongelmien tunnistamisen ja ratkaisuissa tarvitaan samanaikaisesti monen sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen asiantuntemusta. (Mönkkönen ym. 2019, 9-13). Lapset ja perheet käyttävät useasti montaa eri palvelua samanaikaisesti, jolloin moniammatillisuuden tärkeys korostuu entisestään. Yhteistyön puuttuessa palvelukokemus voi olla hyvin hajanainen, kun asiakkaan täytyy sattumanvaraisesti siirtyä palvelusta toiseen. Ammattilaisten yhteistoimijuus pitää olla hyvin suunniteltua, organisoitua ja johdettua työtä, jos halutaan sen parantavan asiakkaiden kokemusta kuulluksi tulemisesta. (Mönkkönen ym. 2019, 38; Halme, Perälä & Laaksonen 2010, 25).

Moniammatillisuus ei kuitenkaan toimi pelkästään pitämällä palavereja, vaan se tarvitsee toimiakseen muutakin sisältöä. Lähtökohtana yhteistyölle on asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, vuorovaikutustietoinen yhteistyö, rajojen ylitykset sekä verkostojen huomioiminen. (Kontio 2010, 9.) Jokainen ammattilainen katsoo tilannetta omasta näkökulmastaan ja tämän myötä on tärkeää myös osata

keskustella yhteistyössä olevien henkilöiden kanssa asiasta ja ratkaisuista. (Mönkkönen ym. 2019, 138.) On myös tilanteita, joissa lapsiperheet voivat kokea, että ammattilaiset hoitavat asiat yhteistyössä, mutta jättävät kuitenkin heidät ulkopuolelle. (Halme, Perälä & Laaksonen 2010, 27). Koko perhe pitää ottaa asiakaslähtöisesti mukaan suunnitteluun ja palvelujen toteuttamiseen. (Mönkkönen ym. 2019, 89).

4.2 Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyö

Lasten, nuorten ja perheiden arjessa toimivat eri tahot ovat varmistamassa lapselle mahdollisimman hyvän oppimispolun. Yhteistyötä tekemällä ja ammatillisuuden rajapintoja hipomalla, päästään hyvään lopputulokseen. (Kontio 2010, 7.) Kaikkien osapuolten hyvällä osallistumisella myös ongelmat liittyen salassapitoon tai tietojen luovuttamiseen helpottuvat. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016, 11).

Yhteistyö ei kuitenkaan aina toimi sulavasti. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä yhteistyön toimiminen on ollut haasteellista. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat kokeneet olevansa syrjässä lastensuojelun asioista ja kaipaavat lisäkoulutusta asian tiimoilta. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tekemien lastensuojeluilmoitusten määrä on tutkitusti lisääntynyt, kun lastensuojelulaki muuttui vuonna 2008. Tähän on osaltaan vaikuttanut lastensuojelulakiin lisätty kohta ilmoitusvelvollisuudesta. (Paavola ym. 2010, 17.)

Lastensuojelulain antama tuki ja selkeytyminen on antanut varhaiskasvatuksen ammattilaisille rohkeutta puuttua tilanteisiin, kun huoli lapsesta herää. Varhaiskasvatuksen -ja lastensuojelun ammattilaisten vastavuoroinen keskustelu kuitenkin tuntuu olevan haasteena. Kun lastensuojeluilmoitus on tehty, varhaiskasvatuksen ammattilainen voi jäädä miettimään, oliko huoli lapsesta oikea tai saiko lapsi sekä perhe apua. Hyvän yhteistyön mukaista on ilmoittaa lastensuojeluilmoituksen tehneelle toimijalle/taholle tieto, kun ilmoitus on vastaanotettu tai onko asiakkuus alkanut. Jollei tämä ole mahdollista suoraan, niin suositellaan antamaan asiaa hoitavan työntekijän yhteystiedot. Sosiaalityöntekijöiden kiireisyys on kuitenkin yksi syy tiedonsaannin ja yhteistyön haasteisiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016, 13; Paavola ym. 2010, 25.) Jos näin ei kuitenkaan ole tapahtunut, voi ilmoituksen tehnyt työntekijä itse ottaa yhteyttä.

Tuntemalla toisen työtä ja hyvällä yhteistyöllä lapsi ja perhe tulevat kuulluksi. Yhteistyötä voidaan tehdä esimerkiksi verkostopalavereissa, hoito- ja palvelusuunnittelukouksissa, kehittämispalavereissa tai tuotekehitysprosesseissa. (Mönkkönen ym. 2019, 10) Ongelmat voivat olla moninaisia, minkä myötä verkostopalaverit perheen ja tarvittavien ammattilaisten kanssa ovat tarpeen. Sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä voi ottaa yhteyttä varhaiskasvatuksen ammattilaiseen lapsen hoidon arviointia tai asiakassuunnitelmaa tehtäessä. Mahdollista on järjestää verkostopalaveri yhdessä eri ammattilaisten, vanhempien ja lapsen kanssa. (Lastensuojelulaki luku 6 31§). Palaverissa voidaan esimerkiksi tehdä yhdessä sovittu yhteistyön suunnitelma, joka selventää jokaisen osapuolen roolia ja yhteistyön tekemistä. Tällöin voidaan puhua avoimesti samassa tilassa esimerkiksi lapsen asioista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016, 23.) Sosiaalityöntekijä tai varhaiskasvatuksen ammattilainen voi sopia yhteistyösuunnitelmaan esimerkiksi tilanteita, milloin toisen osapuolen olisi hyvä olla yhteydessä. Varhaiskasvatuksen ammattilainen voi myös ottaa yhteyttä lapsen sosiaalityöntekijään ja kertoa halusta järjestää palaveria lapsen asioiden tiimoilta.

4.3 Salassapitovelvollisuus

Salassapitovelvollisuus koostuu asiakirjasalaisuudesta, hyväksikäyttökiellosta ja vaihtolovelvollisuudesta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016, 72). Esimerkiksi sosiaalihuollon asiakaskirjat, jotka sisältävät asiakkaiden henkilökohtaisia asioita määrittellään salassa pidettäväksi. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista luku 3 14§). Sosiaali- ja terveysalalla meitä sitoo vahvasti salassapitovelvollisuus, koska saamme tietoomme päivittäin ihmisten henkilökohtaisia ja yksityisiä asioita. Tietojen salassapitoon on kuitenkin joskus välttämätöntä tehdä poikkeuksia, jos halutaan tarjota laadukasta ammattirajoja ylittäviä sosiaalipalveluita.

Lapsen tietojen saamiselle tai antamiselle on ensisijaisia perusteita. Lapsen asioiden kertominen jollekin toiselle yhteistyötaholle täytyy aloittaa keskustelemalla asiasta vanhempien kanssa. Tietojen saamiselle tai antamiselle täytyy ensisijaisesti olla aina

lupa tai suostumus vanhemmilta. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista luku 3 16§). Sen ei kuitenkaan tarvitse olla kirjallinen vaan pääasiassa suullinen ja keskusteltu lupa esimerkiksi ottaa yhteyttä sosiaaliviranomaiseen lapsen asioissa. (Mahkonen 2018, 164-165.) Eteen voi kuitenkin tulla kiireellisiä tilanteita, jolloin ei ehditä pyytämään suostumusta vanhemmilta.

Salassa pidettävän tiedon saaminen tai sen antaminen pitää olla aina perusteltua. Varhaiskasvatuksessa voi tulla tilanteita, joissa hoidon järjestämiseksi tai tuen arvioinnin kannalta on välttämätöntä saada tieto sosiaalityöntekijältä lapsen hoidon, kasvun tai kehityksen takaamiseksi. Sosiaalityöntekijällä on myös oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä ottaa yhteys ammattilaiseen esimerkiksi lapsen tilanteen arvioimiseksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016, 72-73.). Lapsen etu on ammattilaisten tekemässä työssä aina ensisijainen peruste kaikelle ja jokaisen lapsen tilanne arvioidaan aina yksilöllisesti. Salassapitovelvollisuus on laissamme tarkkaan määriteltyä, mutta lapsen etu menee salassapidon edelle. (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista luku 3 17§).

5. OPPAAN TOTEUTUS

5.1 Opinnäytetyön tehtävä

Tein kehittämistyönäni oppaan varhaiskasvatuksen ammattilaisille lastensuojelusta. Käytin oppaan tekemiseen omia, Kaivopuiston päiväkodin henkilökunnan havaintoja siitä, mitä ammattilaisena lastensuojelusta olisi hyvä tietää.

Tavoitteena oppaan tekemiselle oli lisätä tietoisuutta lastensuojelusta ja sitä kautta vahvistaa varhaiskasvatuksen ammattilaisten osaamista varhaisen tukemisen osajoina. Opas antaa tukea puhua lastensuojelusta vanhemmille. Varhaiskasvatuksen ammattilainen voi keskustella vanhempien kanssa lastensuojelun asioista, ohjata ja neuvoa avun piiriin. Tärkeää on luoda kulttuuria, jossa lastensuojelu korostuu apuna ja tukena perheelle, jos kriisi tulee vastaan. Ammattilainen taas toimii siltana sille avulle ja tuen löytämiselle.

5.2 Yhteistyökumppani

Kehittämistyöni yhteistyökumppanina toimii Rauman kaupungin varhaiskasvatus. Rauman kaupungissa on 17 kunnallista päiväkotia ja 4 yksityistä palvelusetelipäiväkotiä. Tämän lisäksi on perhepäivähoitajia, yksi ryhmäperhepäiväkoti ja kaksi vuoropäiväkotiä. Jokainen kunta on vastuussa päivähoidon järjestämisestä lain mukaisesti. Päivähoito tulee järjestää sellaisilla toimintamuodoilla ja siinä laajuudessa, kuin tarve esiintyy. Varhaiskasvatusta kuuluu myös jokaisen saada suomeksi, ruotsiksi tai saameksi. (Varhaiskasvatuslaki, 2 luku 5§, 8§).

Rauman kaupungin oma varhaiskasvatussuunnitelma on ”lapsi kasvun polulla”. Nimi ja suunnitelma kuvastaa lasta kulkemassa iloisena oman elämänsä alkutaipaleella löytäen, tutustuen ja oppien polultaan uusia asioita. (Rauman kaupungin www-sivut n.d.) Suunnitelma on laadittu niin, että se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Se tukee lapsen kasvatusta, hoitoa ja opetuksen toteuttamista. Suunnitelmaan tulee kirjata ylös tavoitteet, tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen. (varhaiskasvatuslaki luku 5 23§.)

5.3 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on useimmiten jossain muodossa tehtävä kehitystyö alan ammattilaisille. Kehitystyön voi tehdä esimerkiksi oppaana, ohjeistuksena tai jonkun tapahtuman järjestämisenä. Sillä tavoitellaan käytännön toiminnan kehittämistä tai järjestämistä. (Vilka & Airaksinen 2003, 9.) Itse päädyin tekemään oppaan, johon olen kirjoittanut tietopaketin lastensuojelusta varhaiskasvatuksen ammattilaisille. Pohtiesani omaa opinnäytetyön aihetta, en edes ymmärtänyt, kuinka suoraan silmiäni edessä aihe oli. Toiminnallisessa opinnäytetyössä useimmiten käytetään entisiä harjoittelu- paikkoja tai nykyistä työpaikkaa tilaajana, minkä myötä ihmettelen, etten aiemmin keksinyt tätä. (Vilka & Airaksinen 2003, 23) Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun töitä tehdessä jo huomasin, kuinka tärkeää lapsen hyvinvoinnin kannalta oli, että ammattilaiset kommunikoivat keskenään. Lähtökohtana oppaani tekemiselle oli vaikuttaa Rauman kaupungin varhaiskasvatuksen yksiköiden lastensuojelun osaamisen vahvistamiseen.

Tausta kehitystyön tekemiselle lähti omasta työkokemuksesta ja kiinnostuksesta lastensuojeluun sekä varhaiskasvatukseen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on ensisijaisen tärkeää lähteä hakemaan aihetta itseään motivoivasta aiheesta ja mikä kiinnostaa omalla alalla. (Vilka & Airaksinen 2003, 23). Aiheen valittuani, jäin miettimään yhteistyökumppania. Olen työskennellyt paljon Rauman kaupungille, jonka myötä se tuntui parhaalta vaihtoehdolta tilaajaksi. Vanhassa työpaikassani Kaivopuiston päiväkodin johtaja oli kiinnostunut toimimaan lähiyhteistyökumppaninani kyseisen oppaan tekemisessä. Yhteistyö ja moniammatillisuus ovat jo pitkään olleet puheenaiheena. Lastensuojelu aiheena oli hyvinkin kohdallaan ja mietityttänyt työyhteisöä. Ollaan tietoisia siitä, että kasvavissa määrin lasten tilanteet ovat moniongelmaisia ja siihen yhtenä ratkaisuna on puhua eri ammattilaisten kesken.

Toiminnallisen opinnäytetyön ajatuksena on yhdistää omaa teoreettista tietoa ammatilliseen käytäntöön. (Vilka & Airaksinen 2003, 42). Työskennellessäni varhaiskasvatuksessa olen tehnyt paljon yhteistyötä erilaisten vanhempien kanssa ja saanut käsitöksen siitä, millaista apua he voisivat kaivata. Olen toiminut kiertävänä sijaisena monessa varhaiskasvatuksen yksikössä, ja tämän myötä on tullut keskusteltua eri työyhteisöissä, ja lastensuojelu myös aiheena on tullut monesti vastaan. Voidaan siis oikeastaan sanoa, että tiedonhankinnassa olen käyttänyt apuna paljon opinnoista saatua tietoutta ja työkokemustani. Opinnoissa olemme käyneet läpi teoriaa lastensuojelusta, perhetyöstä ja moniammatillisuudesta. Yhteistyökumppanillani on varhaiskasvatuksen johtajana myös oma näkemyksensä ja kokemuksensa lastensuojelun asioista, mikä on auttanut saamaan tietoa, mitä ei välttämättä kirjoista aina löydy.

Keskustelussa yhteistyökumppanin kanssa tuli esille, kuinka varhaiskasvatuksessa edelleen lastensuojeluilmoituksen tekeminen tuntuu haastavalta ja mietitään joskus liiankin pitkään, mikä on lapsen edulle tärkeintä. Näiden keskusteluiden avulla pääsin hyvään alkuun oppaan tekemisessä. Itselläni oli melko vahva ajatus siitä, miten halusin oppaan toteuttaa ja tilaaja antoi minulle myös melko vapaat kädet sen tekemiseen. Pääpiirteittäin kuitenkin keskustelimme läpi, millaiset raamit oppaassa on hyvä olla ja mihin aihealuetta rajataan. Aihealueita, joita laitoin oppaaseen oli lastensuojelulaki, miten puhua lastensuojelusta, lastensuojeluilmoitus, lastensuojelun prosessi, salassapitovelvollisuus ja yhteistyön tekeminen.

Ulkonäkö ja visuaalisuus ovat mielestäni myös tärkeä osa opasta. Ne luovat kuvaa aiheesta ja antavat sen viimeisen silauksen, joka tekee tekstistä helppolukuisemman ja luokseen kutsuvan. Pyysin ystävääni tekemään visuaalisen rungon ja pohdimme yhdessä tilaajaa mielessä pitäen, millainen sen kannattaisi olla. Ajatuksena oli tehdä ulkonäöstä virallinen, mutta kuitenkin leikkisä ja kuvaava. Katsoimme Rauman kaupungin muita materiaaleja ja päädyimme siniseen värimaailmaan sitä kautta.

Kun sain ensimmäisen version valmiiksi, niin lähetin sen luettavaksi yhteistyökumppanilleni. Pyrin pitämään oppaan melko tiiviinä ja lyhyenä, jotta siinä oikeasti olisi tärkeimmistä aiheista kirjoitettu. Aihetta kirjoittaessani jäin monesti kiinni ajatuksistani siihen, että mitkä asiat ovat oikeasti tärkeitä varhaiskasvatuksen ammattilaiselle tietää. Yritin miettiä itseäni siihen aikaan, kun en tiennyt vielä lastensuojelusta paljoa. Mikä minua silloin mietitytti? Kävin keskustelemassa oppaasta ja sen sisällöstä paikan päällä. Kehitysajatuksia ei tullut paljoa ja olimme hyvin samalla aaltopituudella asian suhteen. Keskustelimme tilanteista, joita varhaiskasvatuksessa voi tulla ja tärkeänä näimme molemmat, että esimerkiksi oppaassa on hyvä mainita konsultaatiosta sosiaalitoimeen lapsen tilanteesta. Varhaiskasvatuksen ammattilaisille on tärkeää saada tukea lastensuojelun ammattilaisilta, kun kynnys lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on kuitenkin hieman korkeammalla, kuin sen pitäisi olla.

Alustavasti oli ajatuksena, että opas olisi fyysisenä tulosteena jokaisessa Rauman kaupungin päiväkodissa, jotta se olisi helposti käsien ulottuvilla. Kuitenkin yhteistyökumppanin kanssa päädyimme sähköiseen versioon, koska suurin osa materiaaleista on nykyään sähköisenä. Tällöin myös oppaan muokattavuus ja ulkomuoto voi olla erilainen. Opas laitetaan Rauman kaupungin sisäiseen intraan, mistä varhaiskasvatuksen ammattilaiset voivat sitä halutessaan lukea tai tulostaa vanhempien kanssa pidettäviin keskusteluihin. Esittelen oppaan vielä myöhemmin Rauman kaupungin varhaiskasvatuksen johtajille, minkä jälkeen toivon, että jokainen heistä siirtää tietoa oman yksikön työntekijöille oppaasta ja mistä sen löytää.

5.3.1 Yhteistyökumppanin arvio oppaasta

Tehdessäni opasta olen ottanut vastaan palautetta yhteistyökumppaniltani, työkavereilta lastensuojelusta ja ystäviltäni. Oppaasta saadut palautteet ovat pääasiassa olleet hyvin positiivisia. Päiväkodin johtajan arvio oppaan käytettävyydestä menee seuraavasti:

”Viivi Rannen tekemä opas lastensuojelusta varhaiskasvatuksen ammattilaisille on visuaalisesti kauniisti toteutettu. Se muistuttaa asiallisesti varhaiskasvatusta koskevasta velvollisuudesta puuttua havaitsemiimme epäkohtiin lapsen tilanteessa ja vastaa hyvin meitä mietityttävään kysymykseen siitä, missä puuttumisen raja kulkee.

Prosessia on avattu riittävästi ja sopivin sanakääntein: opasta voi helposti käyttää keskustelun tukena vanhempien kanssa, sillä sen sävy on tuen vastaanottamista tukeva eikä vanhempaa syyllistävä. Vanhemmat tekevät lastensa eteen parhaansa, paras vain voi olla niin kovin eri tasoista ja toisinaan tukea kaivataan.

Oppaassa on riittävästi esitelty erilaisia kevyemmän tuen ja puuttumisen keinoja (muitakin on ja paljon, mutta liikaa ei oppaaseen tarvita, ettei vanhempi mene ihan pyörryksiin hänelle jännittävässä tilanteessa) ja toki myös vahvemman puuttumisen keinot kuuluu tiedostaa.

Hyvää on myös vinkit puheeksi ottamiseen kasvattajalle, nämä keskustelut, kun eivät ole ammattilaisellekaan helppoja. Loppuun kaipaisin vielä tilaa kirjoittaa oman työyksikön tärkeät yhteystiedot (sosiaalipäivystys, kenelle konsultaatiopuhelun voi soittaa, jos kaipaa neuvoja, muita lastensuojelun yhteystietoja ym.)”

6. POHDINTA

Ollessani työelämässä sain paljon irti oppaan tekemiseen, mutta kuitenkin työn ja opintojen yhdistäminen osoittautui liian vaikeaksi yhdistelmäksi. Tämän myötä otin työs-

täni vapaata loppu kevään ajaksi, jotta sain aikaa paneutua tarpeeksi opintojeni loppukokonaisuuteen. Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen aiheisiin paneutuminen on muistuttanut taas työni ohella, elinikäisen oppimisen tärkeydestä. Välillä siis huomasin, että on vielä paljon asioita, mitä en tiedä tai mikä auttaisi kehittämään omaa ammatillisuuttani. Elinikäisen oppimisen korostaminen ei mielestäni ole koskaan liioiteltua, koska elämme kuitenkin alati muuttuvassa maailmassa. Niin sanottuja ”ahaa” elämyksiä pidän aina hyvinä hetkinä itseni kehittämiseksi.

Varhaiskasvatus on osana monen lapsen ja perheen elämää. Se tukee lapsen hyvinvointia ja antaa rikkautta kokea erilaisia uusia asioita. Kaikki perheet tulevat erilaisista lähtökohdista ja varhaiskasvatus tukee olemassaolollaan vanhempia ja kotikasvatusta. Kirjoittaessani tuli ilmi, kuinka moni lapsi käy varhaiskasvatusta ja on varhaiskasvatuksen ammattilaisten lähellä melkein päivittäin. Tämä havahdutti ajattelemaan, kuinka tärkeässä roolissa varhaiskasvatuksen ammattilainen on, kun puhutaan varhaisista toimista lasten ja perheiden tilanteisiin.

Varhaiskasvatuksessa osalle lastensuojelu on hieman tuntematon asia. Edelleen monet stereotyyppiset ajatukset lastensuojelusta tulevat ilmi, vaikka nykyään ehkäisevän työn ja avoimuuden merkitystä painotetaan koko aikaa enemmän. Aloitin oppaan tekemisen keskustelemalla päiväkodin johtajan ajatuksista lastensuojeluun liittyen. Kävimme läpi yhdessä erilaisia teemoja, jotka olisivat tärkeitä tulla oppaassa esiin. Tärkeimpiä aiheita oli lastensuojeluilmoituksen tekeminen ja salassapitovelvollisuus. Opasta tehdessä tuli paljon erilaisia tuntemuksia käytyä läpi. Alkuun keskustelu yhteistyökumppanin kanssa tarkensi hyvin, millainen oppaan pitäisi olla. Kuitenkin sitä kirjoittaessa tuntui siltä, että aina olisi ollut jotakin kehitettävää tai parannettavaa. Se tuntemus kuitenkin taitaa aina olla, kun luo jotain ja haluaisi siitä tulevan mahdollisimman hyvä. Lopulta, kun näki oppaan visuaalisessa ilmeessä, niin tajusin, että siitä tulee hyvä.

Mielestäni oppaan aihealueet rajautuivat hyvin ja siinä tulee esille tärkeimpiä korostuksia, joita varhaiskasvatuksen ammattilaiselle on tärkeää tietää. Aihealueen rajaaminen oli paikoittain kuitenkin haastavaa. Tärkeänä yhteistyökumppani näki lastensuojeluilmoituksen tekemisen sekä yhteisen yhteydenoton sosiaalihuoltoon. Pyörittelin kuitenkin paljon muita erilaisia vaihtoehtoja. Oppaaseen olisi voinut esimerkiksi lisätä

aiheen lapsesta sijaishuollossa ja mitä varhaiskasvatuksen ammattilaisen kannattaisi tietää aiheesta. Kuitenkin päädyin rajaamaan sen pois, koska halusin korostaa oppaassa enemmän ehkäiseviä toimia, huolen heräämistä ja lastensuojelusta puhumista. Aiheen rajaaminen myös perustui siihen, että oppaasta tuli kompakti ja helposti luettava. Koen, että jos opas olisi ollut esimerkiksi 50-sivuinen, ei sitä helposti kukaan haluaisi lukea. Tein oppaasta tiiviin ja mietin aiheet niin, että ne palvelisivat mahdollisimman hyvin varhaiskasvatuksen ammattilaisia.

Kokonaisuudessaan opas on mielestäni tilauksen mukainen ja siinä on ajateltu kohderyhmää hyvin. Tekstin sisältöä olisi voinut hieman selkeyttää ja käyttää vähemmän ammatillista sanastoa. Nyt opas on painottunut enemmän varhaiskasvatuksen ammattilaiselle, vaikka ajatuksena oli, että vanhempi voi myös selata sitä. Haastavaa oli kuitenkin tehdä siitä sen mukainen, että se olisi tasapainoisesti palvellut molempia osapuolia. Painotin siis enemmän opasta varhaiskasvatuksen ammattilaiselle ja ammattilainen voi tulostaa sivuja vanhemmille. Opas on käytettävyydeltään monipuolinen, koska se voi toimia keskustelun tukena tai tietopakettina ammattilaiselle ja vanhemmalle.

Oppaalla olisi paljon eri kehittämismahdollisuuksia. Edelleen lastensuojelu on hieman tuntematonta aluetta muille ammattilaisille. Lastensuojelu on aiheena hyvin laaja ja mielestäni on paljon eri aloja, jotka tarvitsisivat lisätietoa siitä. Keskusteluissa yhteistyökumppanin kanssa tuli esille oppaan tekeminen muihinkin kasvatusympäristöihin. Opas jo itsessään toimii ohjeistuksena moneen muuhunkin ympäristöön. Sen voisi tehdä esimerkiksi kouluun, mutta tällöin opasta pitäisi tarkentaa omaan kohderyhmäänsä paremmin.

LÄHTEET

- Eriksson, E. & Arnkil, T. 2009. Huoli puheeksi – opas varhaisista dialogeista. Viitattu 06.05.2020 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90845/URN_ISBN_978-951-33-1792-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Helenius, A. & Lummelahti, L. Varhaiskasvatus, Perusteita. 2018. Helsinki: Book on Demand.
- Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Juvenes Print. Viitattu 31.1.2020 <https://thl.fi/documents/10531/136719/Tutkimus%202012%2072.pdf>
- Kontio, M. 2010. Moniammatillinen yhteistyö. Viitattu 10.05.2020. <http://www oulu.ouka.fi/seutu/tukeva/Moniammatillinen-julkaisu.pdf>
- Laajasalo, T. & Pirkola, S. 2012. Ennen kuin on liian myöhäistä 47/2012. Viitattu 04.05.2020. Tampere: Juvenes Print.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812 muutoksineen. Viitattu 28.05.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812#L3P16>
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/41 muutoksineen. Viitattu 3.2.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1>
- Lastensuojelun keskusliiton www-sivut. n.d. Ehkäisevä työ, mitä teemme. Viitattu 21.04.2020. <https://www.lskl.fi/ehkaiseva-tyo/ehkaiseva-tyo/>
- Mahkonen, S. 2018. Varhaiskasvatuslaki. Helsinki: Edita Publishing.
- Mönkkönen, K ym. 2019. Moniammatillinen yhteistyö. Tallinna: Printon Trükikoda.
- Ojanen, T., Ritmala, M., Sivén, T., Viuhunen, R. & Vilén, M. 2013. Lapsen aika. Helsinki: SanomaPro Oy
- Opetus ja kulttuuriministeriö. Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. 2014:12. Viitattu 12.2.2020 <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75258/tr12.pdf>
- Opetushallituksen www-sivut. 2020. Mitä on varhaiskasvatus. Viitattu 12.2.2020 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>
- Paavola, A., Honkavaara, P., Muuronen, K., Mäkinen, P., Tolonen, M. & Marjo Var, M. 2010. Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus. Viitattu 23.04.2020. https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2017/03/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf
- Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi.
- Rauman kaupungin www-sivut. N.d. varhaiskasvatus. Viitattu 10.05.2020. <https://www.rauma.fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/>

- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 muutoksineen. Viitattu 24.05.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Lidp446539200>
- T, Ristikari. ym. 7/2018. Suomi lasten kasvuympäristönä. Viitattu 29.04.2020. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137104/URN_ISBN_978-952-343-152-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- T, Rätty. 2019. Lastensuojelulaki, käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita Publishing Oy
- Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro Oy
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Luo luottamusta, suojele lasta. Viitattu 20.1.2020 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136183/Luo%20luottamusta%20suojele%20lasta_2019_1010%20s%20prf.pdf?sequence=7&isAllowed=y
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Lastensuojelun käsikirja. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Avohuolto. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 06.05.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Lastensuojeluilmoitus. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 08.05.2020.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti varhaiskasvatus 2018, 32/2019. Viitattu 7.2.2020 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138571/Tr32_19_vuositilasto.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540 muutoksineen. Viitattu 15.2. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp447226720>
- Varhaiskasvatussuunnitelma 2018. Viitattu 29.1.2020 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Varpu projekti - lapselle tukea ajoissa. 2005. Opettaja 38B. Viitattu 29.04.2020. <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf>
- Vauhkonen, T., Kallio, J., Erola, J. 2017. Sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuus Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka 5/2017. Viitattu 15.5.2020 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135433/YP1705_Vauhkonenym.pdf?sequence=2
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi
- Välivaara, C. 2010. Ihmeet tapahtuvat arjessa. Kiintymyssuhteissaan traumatisoituneiden lasten tukeminen varhaiskasvatuksessa. Pesäpuu ry:
- YK:n lasten oikeuksien sopimus. 1991. Viitattu 3.2.2020 https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2#idp445982480